

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-03-13

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren och
Christer Silfverberg samt justitierådet Dag Mattsson

Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen

Enligt en lagrådsremiss den 15 februari 2018 har regeringen
(Arbetsmarknadsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets
yttrande över förslag till

1. lag om entreprenörsansvar för lönefordringar,
2. lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbets-
tagare.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige
Per Lindblom.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om entreprenörsansvar för lönefordringar

Allmänt

I lagrådsremissen föreslås en lag om entreprenörsansvar för lönefordringar. Enligt förslaget ska en arbetstagare som inte får lön av sin arbetsgivare för det arbete som han eller hon har utfört i en bygg- eller anläggningsentreprenad kunna vända sig med sitt lönekrav mot den entreprenör som har anlitat arbetsgivaren (den s.k. uppdragsgivaren) och i andra hand mot huvudentreprenören. Uppdragsgivaren och huvudentreprenören har regressrätt mot arbetsgivaren för vad de kan ha betalat av lönefordringen; huvudentreprenören har regressrätt också mot uppdragsgivaren.

Lagrådet konstaterar att det föreslagna lagstadgade entreprenörsansvaret är omfattande. Uppdragsgivaren och huvudentreprenören ansvarar med hela sin förmögenhet för arbetsgivarens löneskulder. Vissa tidsgränser ska gälla för huvudentreprenörens ansvar, men principiellt sett gäller uppdragsgivarens och huvudentreprenörens ansvar till ett obegränsat belopp. Inte heller går det att förutse hur omfattande ansvaret blir. Någon uttrycklig möjlighet att undgå ansvar finns inte, inte ens om det finns anledning anta att en av förutsättningarna för anställningen var att lönen skulle betalas genom entreprenörsansvaret (jfr däremot 9 b § lönegarantilagen).

Som utgångspunkt uppkommer obligationsrättsligt ansvar endast på grund av eget åtagande eller klandervärt handlande. Men det föreslagna entreprenörsansvaret kan inte anses som främmande för rättsordningen. Tvärtom är det väl förenligt med tanken att ansvar för annans klandervärda handlande kan föreligga för den som kunnat kontrollera dennes handlande och att en underlåtenhet att i tillräcklig

grad göra detta kan medföra en skyldighet att stå för dennes förpliktelser. En huvudentreprenör får normalt anses ha rimliga förutsättningar att upprätta rutiner och system för undvikande av att en underentreprenör inte betalar sina löneskulder, även vid långa entreprenadkedjor. Det föreslagna systemet är också utformat så att huvudentreprenören ska kunna föra kostnaden vidare till uppdragsgivaren, dvs. den som har valt att anlita den felande arbetsgivaren. Till slut ska kostnaden hamna hos arbetsgivaren, men naturligtvis då under förutsättning att denne kan betala eller har ställt en säkerhet som kan utnyttjas.

På det hela taget framstår förslaget som ett ändamålsenligt – om än långtgående – sätt att bidra till uppnående av det i remissen angivna syftet.

Vid tillämpningen kan det aktualiseras en rad frågor som inte direkt besvaras av lagtexten, t.ex. vilka löneskulder och biförpliktelser som omfattas av entreprenörsansvaret, vilka närmare förutsättningar som gäller för regressrätten och hur preskription ska bedömas.

Enligt Lagrådets mening rör det sig om lagstiftning av det slaget att frågorna bör kunna överlämnas åt rättstillämpningen. Uppdragsgivarens och huvudentreprenörens ansvar kan ses som en sorts legalt borgensansvar. Generellt sett ligger det därmed nära till hands att söka vägledning i allmänna principer om borgen. Men dessa principer är inte alltid direkt överförbara till lagens situationer, utan tillämpningen får ske med beaktande av de sociala skyddsskäl som motiverar lagstiftningen.

Det kan noteras att entreprenörsansvaret ska gälla även om arbetsgivaren är på obestånd. Ansvaret kommer därmed att utgöra ett alternativ till den statliga lönegarantin. Det finns knappast något som

hindrar att en arbetstagare i stället för att använda lönegarantin vänder sig mot uppdragsgivaren och huvudentreprenören med stöd av entreprenörsansvaret. I stort lär lönegarantin vara mer förmånlig för arbetstagaren, men det kan inte uteslutas att det i det enskilda fallet kan vara bättre för en arbetstagare att använda entreprenörsansvaret. Lönegarantin förutsätter att arbetsgivaren försätts i konkurs, medan entreprenörsansvaret kan göras gällande genom en förhållandevis enkel underrättelse.

Det kan anmärkas att uppdragsgivaren och huvudentreprenören – till skillnad från staten vid lönegaranti – torde ha förmånsrätt för vad de har betalat av arbetstagarens lönefordringar, med de begränsningar som följer av 12 § förmånsrättslagen.

2 §

I lagtexten anges inte någon särskild anknytning till Sverige för att entreprenörsansvaret ska slå till. Frågan är vilken anknytning hit som krävs för att lagen ska vara tillämplig.

Den internationella tillämpligheten kommer inte att styras av Rom I-förordningen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser. Entreprenörsansvaret utgör inte någon avtalsförpliktelse utan grundas på lag, även om ansvaret avser fordran på grund av avtal. Inte heller torde ansvaret omfattas av Rom II-förordningen om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser. I stället får allmänna internationellt privaträttsliga principer vara bestämmande för lagens tillämplighet.

Mycket talar för att man i tillämpningen då skulle komma till slutsatsen att det avgörande är om bygg- eller anläggningsverksamheten äger rum i Sverige, inte vilken anknytning hit som någon av de berörda har.

Enligt Lagrådets mening finns det anledning att i klagörande syfte låta denna territoriella begränsning framgå av lagen.

Lagrådet föreslår att paragrafen utformas enligt följande.

Ansvar enligt denna lag gäller vid en bygg- och anläggningsverksamhet i Sverige, vid vilken en byggnad eller en anläggning uppförs, sätts i stånd, underhålls, byggs om eller rivs.

3 §

Enligt definitionen i paragrafen avses med huvudentreprenör den entreprenör som enligt avtal med den ursprungliga beställaren av entreprenaden ansvarar för att det arbete som omfattas av avtalet blir utfört, såvida entreprenören inte är att anse som uppdragsgivare.

Definitionen får förstås så att om huvudentreprenören anlitar en annan entreprenör för att utföra hela eller delar av det arbete som omfattas av avtalet, så kvarstår huvudentreprenörens ansvar enligt lagen. Om huvudentreprenören i stället överlåter sitt avtal till en annan entreprenör, blir förvärvaren att anse som huvudentreprenör i lagens mening.

7–10 §§

För att en uppdragsgivare eller en huvudentreprenör ska bli ansvarig för en arbetstagares lönefordran krävs att ytterligare förutsättningar, utöver vad som anges i 7 och 8 §§, är för handen. Detta bör tydliggöras i paragraferna.

Av 9 § framgår att en förutsättning för att huvudentreprenören ska bli ansvarig är att denne underrättats om fordringen. Motsvarande gäller

även för uppdragsgivarens ansvar men detta framgår endast indirekt av bestämmelserna. Kravet på att uppdragsgivaren underrättas bör framgå uttryckligen av 7 §.

Lagrådet föreslår, med ytterligare några justeringar av redaktionell art, att paragraferna formuleras på följande sätt.

Uppdragsgivarens ansvar

7 § En uppdragsgivare, som underrättats om att den som är eller har varit anlitad för att genomföra ett entreprenadavtal inte har betalat lön till en arbetstagare, ansvarar för lönefordran under de förutsättningar som anges i 10, 11, 13 och 14 §§.

Huvudentreprenörens ansvar

8 § Huvudentreprenören ansvarar för betalning av lönefordran under de förutsättningar som anges i 9–14 §§, om

1. uppdragsgivaren inte betalar inom fjorton helgfria vardagar från det att uppdragsgivaren har fått en underrättelse om lönefordran i enlighet med 11 §, eller

2. uppdragsgivaren inte kan nås för en underrättelse, trots att arbetstagaren, eller en arbetstagarorganisation som arbetstagaren är medlem i, har begärt information av huvudentreprenören om uppdragsgivaren enligt 18 §.

9 § För att huvudentreprenören ska bli ansvarig enligt 8 § 1 krävs att arbetstagaren, eller en arbetstagarorganisation som arbetstagaren är medlem i, underrättar huvudentreprenören i enlighet med 11 och 12 §§ om lönefordran inom sex månader från det att uppdragsgivaren underrättades.

När betalningsansvar inträder

10 § Betalningsansvar inträder sju helgfria vardagar efter det att den som ansvaret avser har fått en underrättelse i enlighet med 11 och 12 §§ om lönefordran från arbetstagaren eller från en arbetstagarorganisation som arbetstagaren är medlem i.

11 §

Det bör framgå att den underrättelse som regleras i paragrafen avser en lönefordran. Lagrådet förordar att paragrafens inledning ges följande lydelse.

En underrättelse om en lönefordran ska vara skriftlig och innehålla följande uppgifter:

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.